

Для вироблення цієї галузевої стратегії, на наш погляд, слід використовувати як науково-теоретичні узагальнення, наявні у філософії, психології та економіці, так і прикладні дослідження з використанням наробленої методики конкретних соціологічних досліджень, які зможуть підтвердити чи спростувати ефективність загальної стратегії у розвитку підприємств індустрії гостинності.

Список літератури

1. Агафонова, Л. Г. Туризм, готельний та ресторанний бізнес: ціноутворення, конкуренція, державне регулювання [Текст] / Л. Г. Агафонова, О. Є. Агафонова. – К. : Знання України, 2006. – 352 с.
2. Блекуэлл, Д. Поведение потребителей [Текст] / Д. Блекуэлл, П. Линнард, Дж. Энджел. – СПб. : Питер, 2002. – 354 с.
3. Будя, А. Направления и задачи развития информационных технологий в туризме и гостиничном бизнесе Украины [Текст] / А. Будя // Гостиничный бизнес. – 2001. – № 1 (4). – С. 46–47.
4. Слинков, В. Н. Первокласный сервис. Стратегия, тактика, оценка [Текст] / В. Н. Слинков. – К. : КНТ, 2008. – 272 с.
5. Уокер, Дж. Р. Введение в гостеприимство [Текст] / Дж. Р. Уокер. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 607 с.
6. Управление и организация в сфере услуг [Текст] / К. Хаксевер [и др.]. – СПб. : Питер, 2002. – 752 с.
7. Шмигин, И. Философия потребления [Текст] / И. Шмигин. – Х. : Гуманитарный Центр, 2009. – 304 с.
8. Fine, G. A. Kitchens: The culture of restaurant work [Text] / G. A. Fine. – California, 1996.

Отримано 31.03.2010. ХДУХТ, Харків.

© О.М. Варипаєв, Л.М. Варипаєва, 2010.

УДК 338. 439.4:637.5 (477.54)

О.В. Жегус, канд. екон. наук, доц.

О.П. Афанасьєва, ст. викл.

ПРОГНОЗУВАННЯ РИНКУ М'ЯСА ТА М'ЯСОПРОДУКТІВ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Розглянуто процес прогнозування ринку м'яса та м'ясопродуктів у Харківській області, де основну увагу приділено визначенню потенційної місткості ринку за різними підходами. Запропоновано два варіанти прогнозу: оптимістичного і песимістичного характеру.

Рассмотрен процесс прогнозирования рынка мяса и мясопродуктов в Харьковской области, где основное внимание уделяется определению потен-

циальної ёмкості ринку по разным подходам. Предложено два варианта прогноза: оптимистический и пессимистический.

The process of forecasting the meat and meat products market in the Kharkiv region, which focuses on the definition of the potential market size on different approaches. Two types of forecasts were offered. They are optimistic and pessimistic.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Прогнозування стану ринку м'яса вкрай необхідно всім суб'єктам ринку м'яса та м'ясопродуктів для визначення правильності стратегії та тактики своєї діяльності. Розробка прогнозу передбачає проведення ретельного маркетингового дослідження, яке включає не лише аналіз тенденцій попиту і пропозиції, але і дослідження структури, місткості, кон'юнктури, стану конкуренції, дослідження мотивації поведінки споживачів та інших чинників, що впливають на формування та розвиток ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальні теоретико-методологічні основи маркетингових досліджень, викладено у працях вітчизняних і закордонних вчених : Ф. Котлера, Г.А. Черчіля, Є.П. Голубкова, І.К. Беляєвського, С. Скибінського, в т.ч. дослідження окремих вітчизняних споживчих ринків висвітлено у працях О.М. Азарян, Т.М. Городецької, О.В. Березіна, Є.М. Ігнатової, О.С. Резникова, Т.С. Максимової та ін. Окремі аспекти формування ринку м'яса та м'ясопродуктів розглянуто І.О. Журбою, Є. Святківською та деякими іншими авторами. Проте у працях цих авторів надано загальну характеристику ринку по всій Україні, а прогнозуванню ринку м'яса та м'ясопродуктів у Харківській області недостатньо приділено уваги та не враховано низку чинників.

Мета та завдання статті. Ринок м'яса та м'ясопродуктів у Харківській області потребує пошуку оптимальних варіантів розвитку, тому зростає необхідність у об'єктивній оцінці та прогнозуванні його тенденцій, потенційної місткості ринку з урахуванням різних чинників: раціональних норм споживання м'ясних продуктів, фізіологічних потреб залежно від віку людини, середньодушового споживання м'яса в Україні, соціально-економічних чинників щодо витрат та поведінки споживачів на ринку м'яса та м'ясопродуктів та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. За результатами проведених досліджень ринок м'яса та м'ясопродуктів у Харківській області знаходиться у кризовому стані, який здебільшого обумовлений дефіцитом пропозиції та низькою платоспроможністю населення. Оскільки у значній мірі стан та розвиток ринку м'ясопродуктів залежить від платоспроможного попиту основну увагу у процесі прогнозу-

вання приділено визначенню потенційної місткості ринку. Для більшої точності прогнозу використано різні підходи:

1) підхід, заснований на використанні нормативного методу прогнозування, який полягає в урахуванні раціональних норм споживання продуктів.

За затвердженими МОН України нормами раціональною та фізіологічно необхідною нормою споживання м'ясопродуктів має бути 80 кг на рік, на місяць – близько 7 кг.

Станом на 1 січня 2009 р. у Харківській області мешкає 2782,4 тис. осіб [1]. Звідси потенціальний обсяг споживання м'яса та м'ясопродуктів у Харківській області, становитиме:

$$80 \times 2782,4 = 222,6 \text{ тис. тонн.}$$

Проте, реальна місткість, як свідчать результати аналізу динаміки споживання м'яса населенням регіону, майже у 2 рази менша. Тому, за умов позитивних тенденцій у економічному та соціальному середовищі є суттєвий потенціал росту ринку м'ясопродуктів у Харківській області.

2) прогнозування місткості ринку м'яса та м'ясопродуктів з урахуванням фізіологічних потреб залежно від віку людини.

За нормами МОЗ України рекомендованою нормою споживання м'яса та м'ясопродуктів для дітей до 14 років є 175 г на добу, для людей у віковій категорії 15...44 роки – 220 г на добу, людям від 45 років – 205 г на добу. Виходячи з цих даних розраховано потенційну місткість ринку з урахуванням фізіологічних потреб для різних вікових груп населення (табл. 1).

Таблиця 1 – Потенційна місткість ринку м'яса та м'ясопродуктів з урахуванням вікових потреб у продукті

Вікова група	Частка у структурі населення		Середня добова потреба, г	Потенційна місткість ринку на місяць, тис. т	Потенційна місткість ринку на рік, млн. т
	%	тис. осіб			
0-14 років	11,7	332,3	175	1744,58	20,9
15-44 років	44,7	1237,5	220	8167,5	98,0
Понад 44 роки	43,6	1197	205	7361,55	88,3
Разом	100	2766,8	200	17273,625	207,3

3) *прогноз місткості ринку Харківської області за видами м'яса з використанням даних щодо середньодушового споживання м'яса в Україні у 2010-2016 рр. (за прогнозом Сільськогосподарського науково-дослідного інституту США (FAPRI) [2].*

Для використання цього підходу необхідно спрогнозувати також динаміку чисельності населення. Динаміка чисельності та складу населення Харківської області характеризується значною мірою невизначеності: процеси народжуваності, смертності та міграції мають стохастичний характер. На їх перебіг впливає багато прихованих чинників, які складно виявляти та кількісно виміряти. Це означає, що для показників цього типу майже неможливо побудувати абсолютно точний прогноз. Тому відповідно до тенденцій, що склалися у демографічній ситуації у Харківській області, скористаємося середнім темпом зниження чисельності, який у 2005-2008 рр. становив 0,6%. Розрахунки щодо прогнозу місткості ринку м'яса у Харківській області за видами продукції наведено у таблиці 2. Потенційне споживання м'яса у Харківській області становитиме у 2010-2016 рр. близько 130 тис. тонн, причому у 2010-2015 рр. прогнозується помірне зростання обсягів споживання м'яса в цілому від 2 до 2,3% щорічно. За видами м'яса прогнозується, що більш високими темпами зростатиме споживання м'яса птиці, в середньому на 3...3,8% щорічно, найменшими темпами зростатиме споживання м'яса яловичини, близько 1,5% на рік. За прогнозами Сільськогосподарського науково-дослідного інституту США (FAPRI) прогнозується падіння споживання м'яса в Україні з 2016 р., що призведе до зниження потенційної місткості ринку м'яса у Харківській області майже на 13%, тобто до 121 тис. тонн на рік.

За умов здійснення даного прогнозу споживання м'яса та м'ясопродуктів у Харківській області залишатиметься на незадовільному рівні.

4) *підхід, заснований на екстраполяції даних щодо споживання м'ясопродуктів у Харківській області.*

Для прогнозування споживання м'яса та м'ясопродуктів доцільно розробити два варіанти прогнозу, оскільки за даних умов економічного та політичного середовища спрогнозувати чи буде подолано кризи, чи вона ще посилиться важко. Один з варіантів носитиме оптимістичний характер, а другий – песимістичний (рисунок).

Варіант прогнозу, який має збутися, у значній мірі залежить від макроекономічної ситуації.

Таблиця 2 – Прогноз місткості ринку м'яса у Харківській області на 2010-2016 рр.

Показник	Рік													
	2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016	
	Кг на рік на одну людину	Мр, тис. т на рік	Кг на рік на одну людину	Мр, тис. т на рік	Кг на рік на одну людину	Мр, тис. т на рік	Кг на рік на одну людину	Мр, тис. т на рік	Кг на рік на одну людину	Мр, тис. т на рік	Кг на рік на одну людину	Мр, тис. т на рік	Кг на рік на одну людину	Мр, тис. т на рік
Прогноз. кількість населення, осіб	2765,7		2749,1		2732,6		2716,2		2699,9		2683,7		2667,6	
Споживання: яловичини	12,8	35,4	13	35,7	13,2	36,1	13,4	36,4	13,5	36,4	13,7	36,8	12,8	34,1
свинини	13,2	36,5	13,5	37,1	13,8	37,7	14,2	38,6	14,5	39,1	14,9	40,0	12,8	34,1
бройлерів	12,6	34,8	13	35,7	13,4	36,6	13,8	37,5	14,2	38,3	14,6	39,2	12,3	32,8
по усіх категоріях	38,7	107,0	39,6	108,9	40,5	110,7	41,4	112,5	42,2	113,9	43,1	115,7	37,8	100,8

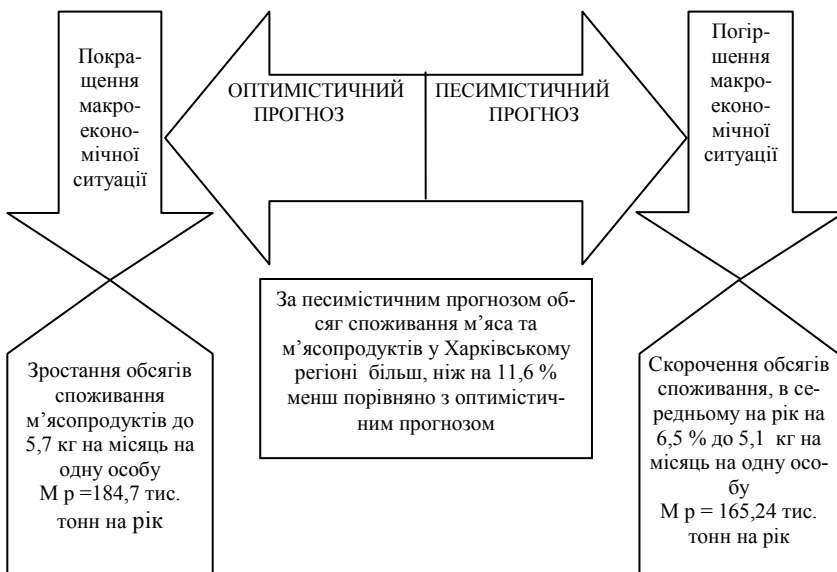

Рисунок – Варіанти прогнозу споживання м'яса та м'ясопродуктів за методом екстраполяції

Сценарій 1. Макроекономічна ситуація покращиться, а саме – зросте ВВП, можливо до докризового рівня, уповільниться темп інфляції, покращиться соціальне забезпечення населення, стабілізується курс гривні, закінчиться криза у грошово-кредитній сфері. Усе це сприятиме пошвидшенню купівельного попиту, зростанню платоспроможності населення, а отже, й збільшенню обсягів споживання, у тому числі м'яса та м'ясопродуктів.

Така ситуація характерна буде для оптимістичного прогнозу. Оптимістичний прогноз розраховуємо виходячи з загальної тенденції, що склалася у 1999-2008 рр. На основі статистичних даних за 1999-2008 рр. щодо середньомісячного обсягу споживання м'яса та м'ясопродуктів мешканцями Харківського регіону визначено тенденцію, відповідно до якої, раціонального рівня споживання м'яса та м'ясопродуктів слід чекати не раніш 2015 року. У найближчі роки

2010-2012 рівень споживання м'яса та м'ясопродуктів можливо досягне 5,7 кг на місяць на одну людину, тобто на рік – близько 68 кг.

У середньому щорічно населення Харківської області скорочується на 0,5...0,6%, отже приймемо, що у 2010-2012 рр. населення області коліватиметься у межах 2,7 млн осіб.

Оптимістичний прогноз споживання м'яса на 2010-2012 рр. становитиме:

$$2,7 \text{ млн} \times 5,7 = 15,39 \text{ тис. тонн на місяць,}$$
$$15,39 \times 12 = 184,7 \text{ тис. тонн на рік.}$$

За допомогою тренду було встановлено тенденцію щодо споживання м'яса на найближчі 2-3 роки. У процесі прогнозування виявлено позитивну тенденцію можливого щорічного зростання споживання м'яса та м'ясопродуктів, проте темпи його є досить повільними, лише у 2017-2018 рр. можливе доведення споживання цих продуктів до фізіологічно обґрунтованих норм.

Сценарій 2. Для розрахунку песимістичного прогнозу за орієнтир візьмемо дані другої половини 1990-х років. Ситуація, що має місце зараз в Україні співпадає з тією, що була у 1996 р., коли валовий внутрішній продукт скоротився на 10%, промислове виробництво – на 5%, на 20% – випуск товарів народного споживання. Спад відбувся і в аграрному секторі. Лише стан соціального забезпечення та виплат заробітної платні зараз не такий критичний проти 1996 р.: значною була заборгованість із зарплати, пенсій, стипендій, яка розтяглася на багато місяців і навіть років. Рівень фактичного безробіття в країні за різними оцінками становив від 1,4 млн осіб до 3,5 млн, або 20...25% працездатного населення. Усе це спричинило падіння середньої зарплати та реальних доходів населення, купівельної спроможності за різноманітними продуктами харчування, що і призвело до падіння споживання таких продуктів харчування як молоко та молокопродукти, м'ясо, риба та ін. У той час рівень споживання м'яса та м'ясопродуктів населенням області був на рівні 5,1 кг на одну особу на місяць.

Враховуючи все це, обсяг споживання м'яса та м'ясопродуктів за песимістичним варіантом становитиме:

$$Pr_{\text{пес.міс}} = 5,1 \times 2,7 \text{ млн.} = 13,77 \text{ тис. тонн на місяць;}$$
$$Pr_{\text{пес}} = 13,77 \times 12 = 165,24 \text{ тис. тонн на рік.}$$

За результатами розрахунків співвідношення песимістичного прогнозу до оптимістичного становитиме 11,6%.

5) підхід, заснований на використанні соціально-економічних чинників щодо витрат та поведінки споживачів на ринку м'яса та м'ясопродуктів

Під час опитування мешканців міста Харкова було встановлено частоту купівлі та середній розмір витрат на купівлю м'яса та м'ясопродуктів. За результатами дослідження середня вартість покупки м'яса та м'ясопродуктів становить 53 грн на тиждень. Потенційну місткість ринку знаходимо наступним чином:

$$M_{p_{\text{м'яса}}} = \text{сер. вартість покупки} \times \text{кількість домогосподарств} \times \text{кількість тижнів на рік.}$$

За статистичними даними на 1 січня 2009 року у Харківській області нараховувалось 1038 тис. домогосподарств, а їх середній розмір складав 2,47 особи [1]. Отже, у грошовому виразі місткість ринку м'яса та м'ясопродуктів становить:

$$M_{p_{\text{м'яса}}} = 53 \times 1038000 \times 52 = 2860 \text{ млн. грн.}$$

У результаті чисельних досліджень [3;4] встановлено, що попит на м'ясо та м'ясопродукти за ціною є еластичним (коефіцієнт цінової еластичності >1), тобто за умов збільшення ціни на 1% попит зменшиться більш, ніж на один відсоток. Це означає, що у разі подальшого збільшення цін на м'ясо і м'ясопродукти місткість ринку у натуральному вираженні падатиме. Крім того місткість регіонального ринку м'яса і м'ясопродуктів, як і національного, обмежується платоспроможним попитом населення. За різними даними еластичність попиту на м'ясо за доходом становить близько 1,3. Отже, прогнозуємо, що за умов подальшого загострення економічної кризи з усіма негативними наслідками платоспроможний попит буде незначним та матиме тенденцію до зниження, що призведе до зниження попиту на м'ясо та м'ясопродукти, споживачі, перш за все з низьким рівнем доходу, шукатимуть більш дешеві альтернативи для заміни цих продуктів.

Прогнозується також, що у найближчі роки споживачі будуть звертати більше уваги на безпеку і якість, структуру та зміст різних рослинних білків і домішок у м'ясо продукції, країну походження, умови її транспортування та зберігання, у зв'язку з цим більш затребуваними стануть свіжа та охолоджена яловичина, свинина та птиця вітчизняного виробництва. Усе це, в кінцевому підсумку, зумовлює необхідність створення і доробки технічних регламентів, зростання внутрішнього поголів'я худоби та обсягів виробництва, імпортозаміщення.

Висновки. В цілому, за типом економічного розвитку ринок м'яса у Харківській області є тим, що стагне, та характеризується кризовим станом, який багато в чому обумовлений дефіцитом пропозиції та низьким рівнем платоспроможного попиту. За статистичними даними обсяг виробництва м'яса у Харківській області становить близько 80 тис. тонн, що майже на 50% менш, ніж навіть песимістичний

прогноз споживання. У Харківській області прогнозується тенденція до подальшого зниження обсягів виробництва м'яса.

Тому для розвитку ринку м'яса та м'ясопродуктів у Харківській області, перш за все, необхідно подолати негативні явища у агропромисловому комплексі, а також забезпечити умови для відродження тваринництва. На тлі зношеності матеріально-технічної бази м'ясної промисловості області, більш ніж на 50%, м'ясна галузь потребує розширення і модернізації виробничих потужностей з первинної та глибокої переробки, транспортування, зберігання, дистрибуції та логістики м'ясної сировини і готової продукції, тому для галузі буде порятунком інноваційний шлях розвитку, а для цього необхідно забезпечити належні умови для залучення інвестицій у галузь.

Список літератури

1. Основні соціально-демографічні показники домогосподарств області у 2009 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://www.kharkivoda.gov.ua/show.php?page=21774>>.
2. Прогноз потребления мяса на душу населения до 2016 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <<http://www.furazh.ru/review/worldmarket/?data=661>>.
3. Дудар, Т. Розвиток агропродовольчого ринку України в період глобалізації [Текст] / Т. Дудар, В. Дудар // Інформаційний Вісник – Київ, 2008. – № 5(61). – С. 75–83.
4. Шкварчук, Л. О. Ціна в системі державного регулювання продовольчого ринку [Електронний ресурс] / Л. О. Шкварчук. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VUbsNbU/2008_3>.

Отримано 31.03.2010. ХДУХТ, Харків.

© О.В. Жерус, О.П. Афанасьєва, 2010.

УДК 658.8-051

Н.М. Кривошесва, ст. викл.

О.М. Шаропова, ст. викл.

МАРКЕТИНГОВА КОНЦЕПЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕРСОНАЛ-МЕНЕДЖМЕНТУ

Розглянуто стратегії управління персоналом та необхідність упровадження маркетингової концепції для підвищення ефективності персонал-менеджменту підприємства.

Рассмотрены стратегии управления персоналом и необходимость внедрения маркетинговой концепции для повышения эффективности персонал-менеджмента предприятия.